



Отримано: 11 листопада 2024 р.

Прорецензовано: 06 грудня 2024 р.

Прийнято до друку: 12 грудня 2024 р.

e-mail: bereslav@bigmir.net

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0001-8856-2478>

DOI: 10.25264/2311-5149-2024-35(63)-34-39

Береславська О. І. Фондовий ринок України: проблеми та перспективи розвитку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, грудень 2024. № 35(63). С. 34–39.

УДК: 336.76

JEL-класифікація: E44, J18, J19, H81

I12, L10, L19

**Береславська Олена Іванівна,**

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій  
Державного податкового університету

**ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

У статті досліджено проблеми вітчизняного фондового ринку. Проаналізовано тенденції, які спостерігаються на фондовому ринку протягом наявного воєнного стану в Україні. Визначено внесок облігацій внутрішньої державної позики у роботу вітчизняного фондового ринку. Проведено оцінку функціонування біржового та позабіржового сегментів фондового ринку. Встановлено, що фондовий ринок України за міжнародними класифікаціями є нерозвиненим і низько ліквідним. На основі проведеного дослідження визначено перспективи розвитку вітчизняного фондового ринку.

**Ключові слова:** фондовий ринок, фінансові інструменти, цінні папери, акції, облігації внутрішньої державної позики, ринок капіталу, ринкова капіталізація, професійні учасники ринку.

**Olena Bereslavska,**

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Financial Markets and Technologies  
of the State Tax University

**STOCK MARKET IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT**

The article is devoted to the study of the problems of the stock market in Ukraine. It is noted that economic, political, and financial shocks, protracted crisis phenomena, and the ongoing war have led the domestic stock market into a depressed state, with the exception of one segment — trading in government securities (domestic government loan bonds, or OVDP).

An analysis of the functioning of the exchange and over-the-counter segments of the stock market, along with a comparison of trading volumes, revealed a preference for transactions on the over-the-counter market. The share of the over-the-counter market in total trading volumes exceeds that of the exchange market by almost two times, indicating a lack of transparency in Ukraine's stock market.

The low capitalization of the domestic stock market during the war, particularly in 2022–2023, is attributed to the decline in the issuance of securities, especially shares, and a significant reduction in trading across all types of financial instruments on the exchange segment. According to international classifications, experts note that the domestic stock market is underdeveloped, as it fails to meet the minimum criteria for size and liquidity and is associated with significant risks for foreign investors. The primary issue is the extremely low level of liquidity in Ukraine's capital market compared to other countries.

Among the key problems of the domestic stock market is the declining number of all types of professional market participants, which stems from imperfect regulatory oversight and a limited demand for securities from the general population. However, individuals have begun actively investing in state war bonds during the conflict.

For the development of Ukraine's stock market, it is essential to strengthen the economy as a whole, create favorable conditions for attracting foreign investors, and expand the range of financial instruments.

**Keywords:** stock market, financial instruments, securities, shares, domestic government bonds, capital market, market capitalization, professional market participants.

**Постановка проблеми.** Історія становлення та розвитку фондового ринку в Україні містить численні приклади запозичень кращої світової практики в системах законодавства, нагляду, організації біржової торгівлі, формування та функціонування депозитарної і клірингової інфраструктури, однак фактично до теперішнього часу його робота є вкрай незадовільною. Фондовий ринок, який у світі є рушійною силою економіки, в Україні, на жаль, не виконує функції мобілізації фінансових ресурсів окремих суб'єктів через цінні папери та фінансові інструменти, трансформації цих ресурсів у великі фінансові потоки та спрямування їх для стимулювання економіки та залучення інвестицій. Суттєвими причинами є непослідовність законодавчих змін, певна хаотичність у регулюванні, непрозорість торгівлі та інформації, низька ліквідність та складнощі ціноутворення.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Проблематика фондового ринку України є надзвичайно широкою і різні її аспекти знайшли широке відображення у працях вітчизняних науковців. Зокрема, М. Гапонюк, К. Левченко розглядали особливості вітчизняного фондового ринку та аналізували його функціонування на фоні макроекономічних показників [1]. О. Задоя досліджував процес становлення фондового ринку в Україні, проблеми та подальші перспективи його розвитку [2]. І. Лук'яненко, М. Марковська аналізували особливості та масштаби впливу дисбалансів фондового ринку України на макроекономічні показники країни з урахуванням тіньових схем на основі побудованих економетричних моделей панельних даних [3]. Н. Татарин досліджував основні проблеми, які гальмують розвиток вітчизняного фондового ринку [4]. О. Смагло аналізував діяльність вітчизняних фондових бірж, розглядав обсяг та структуру первинного та вторинного ринку цінних паперів України, а також структуру торгів фондового ринку [5]. Зловживання на ринку капіталів в Україні досліджувалося у монографії за загальною редакцією О. Кошового, В. Тертишника, Н. Шелудько [6].

Аналіз праць вітчизняних науковців дозволяє зробити висновок, що незважаючи на вагомий внесок у теоретичну та практичну складові даної проблематики, поглибленого аналізу та оцінки потребують тенденції на вітчизняному фондовому ринку до початку та під час воєнних дій, а також його адаптація до нових реалій.

**Мета і завдання дослідження:** проаналізувати та оцінити тенденції на вітчизняному фондовому ринку та надати рекомендації щодо його розвитку. Тематика є важливою як з економічної, так і з соціальної точок зору.

**Виклад основного матеріалу.** Довгий період еволюційних змін, численні економічні та фінансові кризи і потрясіння сприяли розвитку фондового ринку та перетворили його на реальний механізм залучення інвестицій, оцінки прав власності на активи, що є основою ринкової економіки. Значною мірою це стало підсумком знайденого консенсусу між емітентами, інвесторами та регуляторами щодо розуміння ролі фондового ринку в економіці та унеможливленням маніпуляцій з цінами на фінансові активи, застосування політики подвійних стандартів та непрозорості укладених угод.

У разі, політичних, економічних і фінансових потрясінь фондовий ринок перетворюється на територію невизначеності та асиметрій, зону волатильності та ризиків. При цьому досить затяжні кризові явища в країнах з низькою капіталізацією фондового ринку сприяють його депресивному стану. Яскравим прикладом такого випадку є фондовий ринок України. Так, за винятком досить активного випуску в обіг державних цінних паперів (ОВДП), національний фондовий ринок перебуває у депресивному стані, який у тому числі зумовлений війною, що відбувається в країні.

Інформація, наведена у табл. 1 засвідчує, що порівняно з 2021 р. відбулося суттєве зниження загальних обсягів торгів фінансовими інструментами як на біржовому, так і на позабіржовому фондовому ринку. У 2023 р. спостерігалися значні темпи зростання обсягів торгів, але це сталося завдяки операціям з ОВДП. Завдяки цьому у зазначений період капіталізація вітчизняного фондового ринку (частка обсягів торгів у ВВП) зросла до 20,8 % з 11,99 %. Однак такий показник має опосередковану характеристику ринкової капіталізації фондового ринку України.

Таблиця 1

Обсяг торгів на біржовому та позабіржовому ринках України у 2021–2024 рр.

Роки	Загальні обсяги торгів (млрд грн)	Темпи зростання (%)	Частка у ВВП (%)	У т.ч.			
				Біржовий ринок		Позабіржовий ринок	
				Абс.	Частка у заг. обсягах (%)	Абс.	Частка у заг. обсягах (%)
2021	1079,21	-	19,8	451,96	41,88	627,25	58,12
2022	622,71	57,7	11,99	160,64	25,8	462,07	74,20
2023	1361,54	218,6	20,8	436,43	32,05	925,11	67,95
2024 10 міс.	1330,33	97,7	-	516,59	38,83	813,74	61,17

Джерело: складено на основі [9].

Показовою є інформація щодо позабіржової торгівлі фінансовими інструментами. За даними табл. 1, частка торгівлі на цьому сегменті вітчизняного фондового ринку у 2021 р. складала значно більше 50 %, тобто 1 до 1, у 2022 р. вона дорівнювала вже 74,2% (або 1 до 3); у 2023 р. – 67,25 % (або 1 до 2). У розвинутих країнах спостерігається протилежна ситуація. Зокрема, у США співвідношення обсягів біржової та позабіржової торгівлі становить від 3 до 1, в Японії частка позабіржових угод з акціями становить 1 % від загального обсягу угод, в Канаді та Франції – 3–4 %.



Велика частка позабіржового ринку у загальних обсягах торгів свідчить про бажання трейдерів укласти угоди в непрозорих умовах. З світової практики відомо, що на позабіржовому (неорганізованому) ринку зазвичай укладаються угоди з «сміттєвими акціями» – акціями збанкрутілих або неіснуючих підприємств, які не мають жодної цінності, але через брак впорядкованої системи реєстру залишаються в обігу та використовуються у нелегальних фінансових схемах [3].

Зниження загальних обсягів торгівлі частково зумовлювалося падінням обсягів емісії цінних паперів, зокрема акцій. Так, протягом 2022 р. Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) було зареєстровано 20 випусків акцій на суму 35,05 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2021 р. обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 7,84 млрд грн. У 2023 р. НКЦПФР було зареєстровано 30 випусків акцій на суму 9,15 млрд грн., що порівняно з аналогічним періодом 2022 р., обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 25,90 млрд грн. Підтвердженням даної тенденції є інформація, наведена у табл. 2. При цьому, у 2022 р., як свідчать дані таблиці, спостерігалось значне зниження торгівлі всіма видами фінансових інструментів<sup>1</sup> на організованому (біржовому) фондовому ринку. Особливо суттєво впали обсяги торгівлі інвестиційними сертифікатами – з 15,74 млн грн до 1,49 млн грн.

У 2023 р., згідно даних табл. 2, торгівля окремими фінансовими інструментами почала зростати, однак не суттєво, за виключенням ОВДП, а за окремими інструментами, такими як облігації підприємств, ОЗДП, облігації іноземних держав – зниження їх обсягів тривало далі. І тільки у 2024 р. ситуація почала значно покращуватися.

Таблиця 2

**Обсяг торгів фінансовими інструментами на біржових ринках капіталу України  
у розрізі видів фінансових інструментів у 2021–2024 рр. млн грн**

	Акції	Корп. облігації	ОВДП	ОЗДП	Обл. іноземних держав	Інвест. сертифікати	Облігації підпр.	Облігації іноз. підприємств	Загалом
2021	695,32	н/д	443756,88	2784,66	109,44	15,74	2395,5	228,06	449 985,6
2022	1031,24	197,8	152825,19	3819,30	2296,08	1,49	309,19	88,28	160 636,0
2023	117,1	8799,0	406008,7	200,3	21071,7	11,2	103,0	121,1	436 432,1
2024 10 міс.	225,64	8969,2	438566,69	715,72	47907,8	3349,86	370,55	112,41	500 217,9

Джерело: складено на основі [9].

Характеризуючи в цілому вітчизняний фондовий ринок з точки зору чинного законодавства, то відповідно до ст. 4 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», вітчизняний фондовий ринок відповідає усталеним канонам. На ринку присутні такі учасники: емітенти; іноземні емітенти; інвестори (фізичні та юридичні особи, резиденти та нерезиденти); інституційні інвестори, у тому числі інститути спільного інвестування (ІСІ); недержавні пенсійні фонди (НПФ); кваліфіковані та некваліфіковані інвестори; страховики тощо; професійні учасники фондового ринку, зокрема Центральний депозитарій цінних паперів. Впроваджено в обіг багато фінансових інструментів (цінні папери, похідні цінні папери, деривативи), сформовано інфраструктуру торгівлі (біржовий ринок), клірингу та розрахунків (депозитарна система), інформаційну (інформаційна та загальнодоступна система розкриття інформації НКЦПФР), існують ринкові бенчмарки (індекси) [7].

Однак, за міжнародними класифікаціями, як зазначають фахівці, «... фондовий ринок України не належить ані до розвинених (*developed*), ані до тих, що розвиваються (*emerging*), навіть до граничних (*frontier*), оскільки не відповідає найменшим критеріям розміру та ліквідності й пов'язаний із значними ризиками для іноземних інвесторів» [6, с. 68]. Так, за класифікацією MSCI Ins, Україна належить до автономних (окремих) ринків (*Standalone Markets*) разом з Аргентиною, Панамою, Ямаїкою, Ботсваною, Болгарією, Палестиною, Зімбабве тощо [8, с. 49–55]. У своїх оцінках міжнародна інформаційно-аналітична агенція виокремлює такі основні проблеми вітчизняного фондового ринку: 1) наявність обмежень на валютному ринку та на вільний рух капіталу; 2) реєстрація рахунків для інвесторів вимагає значної кількості паперових документів; процес є складним і потребує багато часу для завершення; 3) регулювання ринку не повністю забезпечує дотримання правил, у результаті чого багато інвесторів торгують поза біржовим ринком; не всю актуальну інформацію можна знайти англійською мовою; 4) неповнота інформації про функціонування фондового ринку, несвоєчасність її розкриття та відсутність у перекладі англійською мовою; 5) відсутність формального поділу між депозитарним і торговим рахунками; 6) неефективність роботи Центрального депозитарію цінних

<sup>1</sup> Термін «фінансові інструменти» використовувався НКЦПФР у звітності для всіх існуючих цінних паперів до прийняття у 2024 р. Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки». Тому в статті використовується термінологія, яка була присутня у Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок», чинному до кінця 2023 р.

паперів та центрального реєстру; 7) обмежений рівень конкуренції між брокерами, що може призвести до високих торгових витрати; 8) втручання урядових структур у діяльність біржового ринку [8, с. 55]. Однак ключовою проблемою, як зазначає агенція, є надзвичайно низький рівень ліквідності ринку капіталу України порівняно з іншими країнами світу.

Варто звернути увагу на тенденцію скорочення професійних учасників на вітчизняному фондовому ринку та практику його регулювання з боку НКЦПФР. Зокрема, представлені у табл. 3 дані свідчать про послідовне та суттєве скорочення за останні 13 років кількості професійних учасників фондового ринку, демонструючи тривалі кризові явища в цьому сегменті фінансового ринку.

Отже, починаючи з 2011 р. спостерігався стійка тенденція до скорочення кількості всіх типів професійних учасників фондового ринку, яка зберігається до сьогодні. Додатковий імпульс тенденції скорочення ліцензованих учасників ринку надала чергова ініціатива НКЦПФР щодо зміни назви частини професійних учасників ринку цінних паперів, після чого, наприклад, торговці стали інвестиційними фірмами, а біржі організаторами торгівлі фінансовими інструментами. За даними табл. 3, станом на грудень 2024 р. в Україні залишилось 155 торговців, з яких 49 банків та 106 небанківських інвестиційних фірм. Водночас депозитарних установ на ринку залишилось всього 140, з яких 48 банків та 92 небанківських компаній [10].

Таблиця 3

**Кількість ліцензованих професійних учасників фондового ринку за період 2011–2024 рр.**

Вид професійної діяльності	2011	2012	2013	2015	2022	2023	2024
Діяльність з торгівлі фінансовими інструментами (інвестиційні фірми)	733	647	554	369	174	156	155
Депозитарна діяльність депозитарної установи	-	-	316	255	160	142	140
Зберігачі	384	369	-	-	-	-	-
Реєстратори	188	134	-	-	-	-	-

Джерело: складено на основі [10].

Серед проблем, що стосуються регуляторної політики НКЦПФР експерти зазначають «...недосконалий та низький рівень регулювання діяльності фондових бірж. Для регулятора це є черговим приводом для розширення повноважень, однак якість регулювання низька. Вбачається, що причиною негативної оцінки є не стільки недостатність регулювання, скільки загальна недосконалість ринку та суто негативний інформаційний фон навколо організованого ринку, який кілька років поспіль підтримується самим регулятором» [6, с. 71].

До недоліків функціонування вітчизняного фондового ринку слід віднести значно малу частку попиту на цінні папери з боку населення. У розвинених країнах вкладення коштів в цінні папери є одним з основних джерел нагромадження капіталу. На жаль, недосконалість процедури проведення приватизації в Україні, складний статус акціонера, поступова деградація ринку акцій та переважаюча позабіржова торгівлі не створили можливостей для населення та його вагомої ролі на фондовому ринку з метою вкладення в цінні папери як адекватного способу формування заощаджень [11].

На початок воєнних дій ринок акцій, корпоративних облігацій та інших недержавних цінних паперів продовжував свою деградацію. Пошук коштів для фінансування збройних сил України та відсутність допомоги з початку воєнного стану стимулювали Міністерство фінансів збільшити обсяги випуску ОВДП та їх різновидів у вигляді воєнних облігацій. Брокери все частіше почали пропонувати клієнтам, зокрема онлайн-трейдерам, операції з державними облігаціями. Наведена у табл. 4 інформація засвідчує на досить стрімке зростання частки ОВДП в обсягах ВВП та таке ж стрімке падіння частки акцій в обсягах ВВП до початку та під час воєнних дій в Україні.

Таблиця 4

**Частка акцій та державних облігацій у ВВП України у 2021–2023 рр.**

Рік	Загальні обсяги торгів (млн грн)	ВВП (млн грн)	Частка акцій у ВВП (%)	Частка ОВДП у ВВП (%)
2021	1079,21	5 459 574	0,013	0,81
2022	622,71	5 191 028	0,02	2,9
2023	1361,54	6 537 825	0,002	6,2

Джерело: складено та розраховано на основі [9].

Також через операції з державними цими цінними паперами банки почали залучати на фондовий ринок України населення. Таким чином, державні облігації поступово почали набувати домінуючої ролі на



ринку капіталу. Вже за перший місяць від початку війни понад 2 тис. громадян та представників бізнесу придбали військові ОВДП на суму майже 4 млрд грн та 742 тис. дол., підтримавши у такий спосіб фінансову стійкість України.

Далі торгівля ОВДП для фізичних осіб почала прискорилась і, наприклад у травні 2022 р. вже близько 30 тис. клієнтів Монобанку менш ніж за 5 днів купили понад 230 тис. військових облигацій на суму близько 230 млн грн [12]. На початку червня 2022 року Монобанк публічно відзвітував що «...близько 50 тис. його клієнтів придбали військових ОВДП на суму в 1 млрд грн» [12]. При цьому, за даними Міністерства фінансів України, обсяг інвестицій фізичних осіб за 2024 р. зріс на 49 %, а юридичних осіб – на 28 %. Загальний портфель військових облигацій у власності фізичних та юридичних осіб на 1 грудня 2024 р. становив 155,7 млрд грн в еквіваленті порівняно з 74,9 млрд грн в еквіваленті на 1 грудня 2023 р. – зростання більше ніж удвічі. Кількість інвесторів в ОВДП фізичних осіб постійно оновлює рекордні значення і майже досягла 200 тис. рахунків за вказаний період. Зазначена статистика додає оптимізму щодо розвитку вітчизняного фондового ринку на майбутню перспективу. Однак ще багато необхідно здійснити заходів, щоб цей ринок міг адаптуватися до міжнародних стандартів та інтегруватися у європейський ринок.

**Висновки.** 1. Незважаючи на певні позитивні зрушення у частині активізації інвестицій фізичних осіб у ОВДП та поступовий рух до застосування практичного та технологічного досвіду розвинутих ринків, існує чимало проблем, що ускладнюють залучення індивідуальних інвесторів на фондовий ринок і підвищення їхньої довіри до фінансових інструментів. Частина цих проблем (обмеженість фінансових ресурсів, недостатня фінансова грамотність) має системний характер і можуть бути усунені лише з загальним розвитком економіки [11].

2. Діяльність фондового ринку спрямована на внутрішнього інвестора, що впливає на рівень капіталізації ринку. Для залучення на вітчизняний ринок зарубіжних інвесторів необхідно сформувати нову бізнес-модель та побудувати сприятливі законодавчі та регуляторні умови, зрозумілі іноземному інвестору.

3. Для розвитку фондового ринку необхідно розширити перелік фінансових інструментів. Зараз на ринку домінують операції з ОВДП, решта – це дрібні угоди, які не мають значного впливу на ліквідність. За часи повномасштабної війни держава почала випускати військові облигації, у які інвестують фізичні особи та бізнес. Однак у міжнародній практиці є інші фінансові інструменти, що користуються попитом. Зокрема, сек'юритизовані цінні папери, аграрні розписки, деривативи, свопи тощо. НКЦПФР необхідно працювати у цьому напрямку. Буде широкий спектр пропозиції фінансових інструментів – з'явиться і попит на них.

### Література:

- Гапонюк М., Левченко К. Сучасний стан розвитку фондового ринку в Україні. *Grail of Science*. 2023. № 27. С. 124–127. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.12.05.2023.013>.
- Haponiuk M., Levchenko K. (2023). Suchasnyi stan rozvytku fondovoho rynku v Ukraini [Current state of development of the stock market in Ukraine]. *Grail of Science*. № 27, pp. 124-127. (in Ukrainian).
- Задоя О.А., Терещук А.В. Ретроспективний аналіз становлення фондового ринку України: проблеми та перспективні шляхи розвитку. *Нобелівський вісник*. 2019. № 1 (12). URL: <https://econforum.duan.edu.ua/images/PDF/2019/5.pdf>
- Zadoia O.A., Tereshchuk A.V. (2019). Retrospektyvnyi analiz stanovlennia fondovoho rynku Ukrainy: problemy ta perspektyvni shliakhy rozvytku [Retrospective analysis of the formation of the Ukrainian stock market: problems and promising development paths.]. *Nobelivskiy visnyk*. 2019. № 1 (12). (in Ukrainian).
- Лук'яненко І. Г., Марковська М. Ю. Вплив дисбалансів фондового ринку України з урахуванням тіньових схем на економічний розвиток країни. *Економічний вісник університету*. 2017. Випуск № 35/1. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c1f1bc23-8d5f-4a44-86a1-bb1b1260bd8f/content>
- Lukianenko I. H., Markovska M. Yu. (2017) Vplyv dysbalansiv fondovoho rynku Ukrainy z urakhuvanniam tinovykh skhem na ekonomichnyi rozvytok krainy [The impact of imbalances in the Ukrainian stock market, taking into account shadow schemes, on the country's economic development.]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*. Vypusk № 35/1. (in Ukrainian).
- Татарин Н.Б., Бундз Н.Б., Кравчук А.С. Фондовий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Молодий вчений*. 2021. № 3 (91). URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/1-2.pdf>
- Tataryn N.B., Bundz N.B., Kravchuk A.S. Fondoviy rynek Ukrainy: suchasnyi stan ta problemy rozvytku [Stock market of Ukraine: current state and development problems.]. *Molodyi vchanyi*. 2021. № 3 (91). (in Ukrainian).
- Смагло О.В. Розвиток фондових бірж в Україні та порівняльний аналіз на основі світового досвіду. *Modern engineering and innovative technologies*. 2022. Issue 21. Part 2. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/search/journal/issue?issueId=322471&journalId=49822>

Smahlo O.V. (2022) Rozvytok fondovykh birzh v Ukraini ta porivnialnyi analiz na osnovi svitovoho dosvidu [Development of stock exchanges in Ukraine and comparative analysis based on world experience.]. *Modern engineering and innovative technologies*. 2022. Issue 21. Part 2. (in German).

6. Зловживання на ринку капіталів: економіко-правові аспекти / за ред. О. Г. Кошового, В. М. Тертишника, Н. М. Шелудько. Дніпро: ЛІРА, 2019. 532 с.

Zlovzhuvannia na rynku kapitaliv: ekonomiko-pravovi aspekty [Capital market abuse: economic and legal aspects] / za red. O. H. Koshovoho, V. M. Tertyshnyka, N. M. Sheludko. Dnipro: LIRA, 2019. 532 s. (in Ukrainian).

7. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

Pro rynku kapitalu ta orhanizovani tovarni rynky : Zakon Ukrainy [On capital markets and organized commodity markets: Law of Ukraine.] (in Ukrainian).

8. MSCI global market accessibility review. June 2024. URL: <https://www.msci.com/documents/1296102/a37efcf1-4584-6114-ca20-6ca94f1acbc0> (дата звернення: 15.11.2024).

9. Аналітичні данні щодо розвитку фондового ринку. НКЦПФР. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>

Analitychni danni shchodo rozvytku fondovoho rynku [Analytical data on stock market development]. NKTsPFR. (in Ukrainian) (дата звернення: 16.11.2024).

10. Реєстр професійних учасників ринків капіталу. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/register/litsenzuvannia-ta-reestratsiia/reistr-opu/>

Reistr profesiinykh uchasnnykiv rynkiv kapitalu [Register of professional capital market participants] (in Ukrainian) (дата звернення: 16.11.2024).

11. Шелудько Н. М. Індивідуальні інвестори на фондовому ринку України: проблеми та перспективи / Н. М. Шелудько, С. Є. Шишков; Інститут демографії та соціальних досліджень імені В.М. Птухи НАН України. Київ: Академперіодика. 2023. 126 с.

Sheludko N. M. Indyvidualni investory na fondovomu rynku Ukrainy: problemy ta perspektyvy. [Individual investors in the Ukrainian stock market: problems and prospects.] N. M. Sheludko, S. Ye. Shyshkov; Instytut demografii ta sotsialnykh doslidzhen imeni V.M. Ptukhy NAN Ukrainy. Kyiv: Akademperiodyka. 2023. 126 s. (in Ukrainian)

12. Клієнти монобанк придбали військових ОВДП на 1 млрд грн за місяць URL: <https://finclub.net/news/kliienty-monobank-prydbaly-viiskovykh-ovdp-na-1-mlrd-hrn-za-misiats.html>

Kliienty monobank prydbaly viiskovykh OVDP na 1 mlrd hrn za misiats [Monobank clients purchased military government bonds worth UAH 1 billion in one month]. (in Ukrainian) (дата звернення: 16.11.2024).